«Бачу Беларусь такой»

Дзень беларускага пісьменства

У кнігах, друкаваных крыніцах памяці, у словах паэтаў і мысліцеляў адбіваюцца гісторыя народа, яго слаўныя справы. Беларусам ёсць чым ганарыцца - беларускае пісьменнаства мае шматвякавыя традыцыі. Асветнікі беларускага народа сусветна прызнаныя асобы фігуры еўрапейскага маштабу.

Гэта і Францыск Скарына - гуманіст-асветнік, заснавальнік ўсходнеславянскага кнігадрукавання, пісьменнік і перакладчык.
Гэта і Кірыла Тураўскі - праваслаўны багаслоў, царкоўны дзеяч, пісьменнік і прапаведнік, які пакінуў нам «Прытчы аб чалавечай душы».
Вядомыя таксама Еўфрасіння Полацкая, падзвіжніца, якая аддала перавагу нябеснай мудрасці, а не золату княжацкай славы, і Сімяон Полацкі - праваслаўны дзеяч, духоўны пісьменнік, чыя творчасць - гэта вытокі беларускай літаратуры, і пачатак рускага вершаскладання і тэатра.

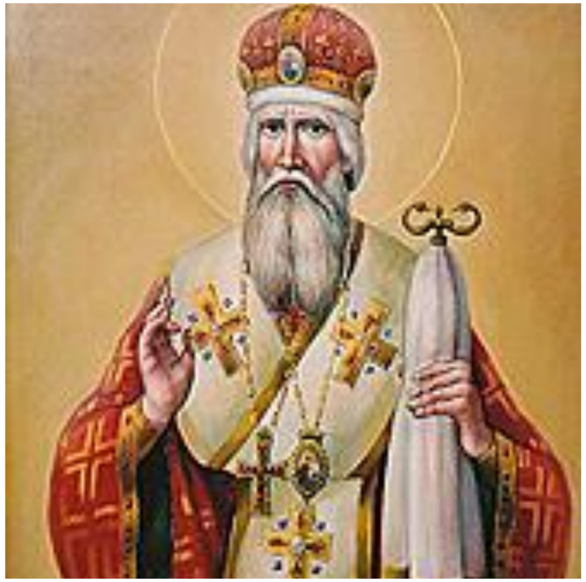

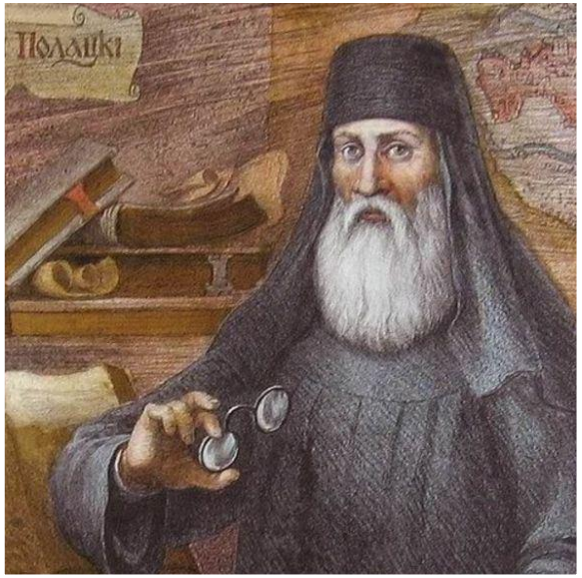

Беларускае кнігадрукаванне звязана з дзейнасцю выдатнага сына Беларусі - першадрукара Францыска Скарыны. Гуманіст-асветнік эпохі Адраджэння, пісьменнік, вучоны, урач, доктар філасофіі і медыцыны Францыск Скарына заснаваў у Празе першую ва Усходняй Еўропе друкарню і 6 жніўня 1517 выдаў першую друкаваную кнігу на старабеларускай мове - «Псалтыр». Менавіта гэтая дата лічыцца днём нараджэння беларускага кнігадрукавання.

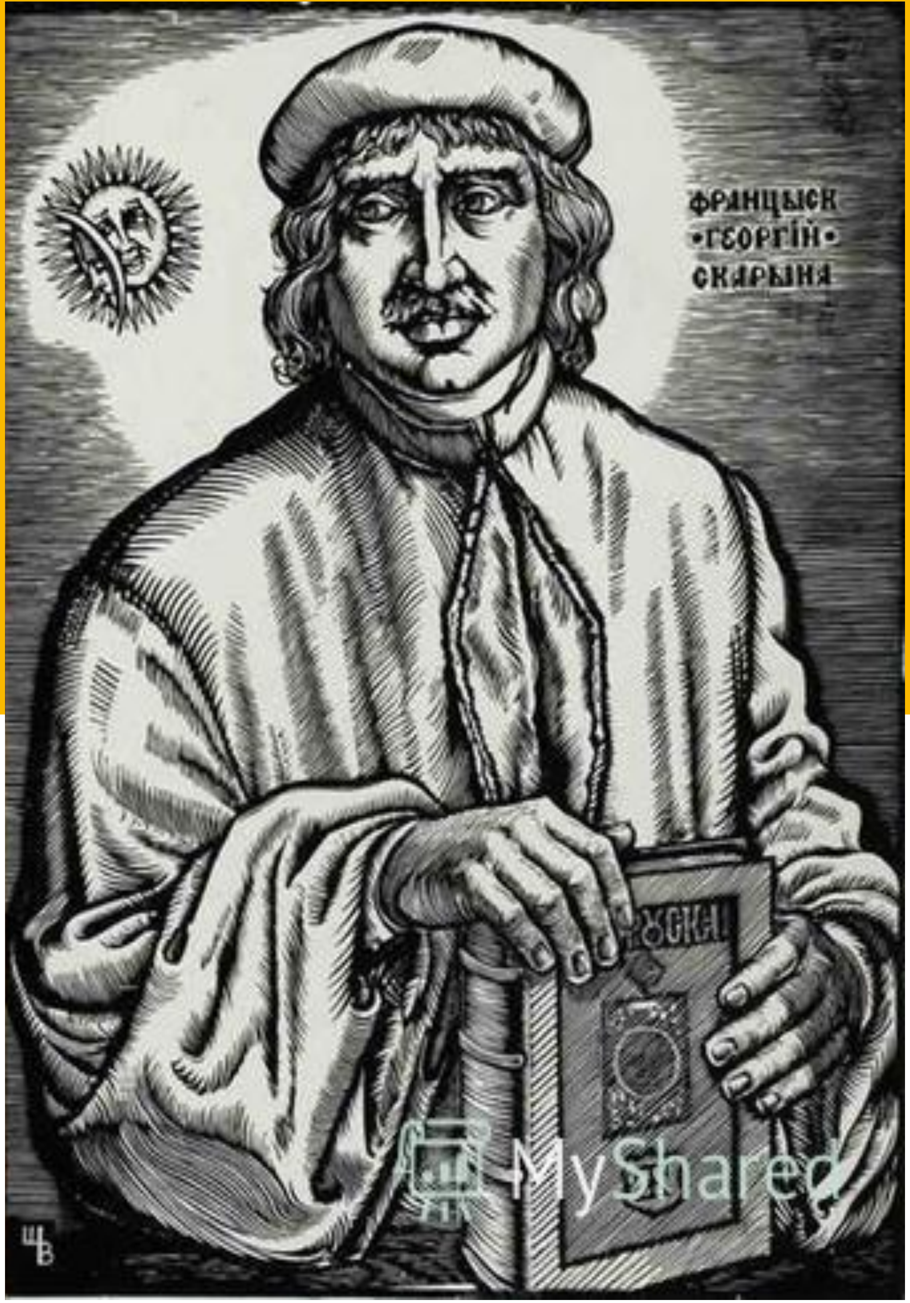

На працягу 1517-1519 гг. Скарына пераклаў на беларускую мову, пракаментаваў і выдаў 23 кнігі Старога Запавету. Біблія Скарыны - унікальная з'ява, якая аказала сур'ёзны ўплыў на развіццё беларускай мовы і нацыянальнага пісьменства. Дзякуючы Ф. Скарыне беларусы сталі другім народам сярод славян, які надрукавалі сваю Біблію.

У 1520 г. Ф. Скарына пераехаў у Вільню і за
друкарню на тэрыторыі Вялікага княства Лі
выдаў «Малую падарожную кніжку» (1522)
кнігу - «Апостал» (1525), якія паклалі пачат
кнігадрукавання ў нашай краіне.

У сваіх прадмовах да кніг Скарына падкрэсл
яго выдавецкай дзейнасці - да
«спазнаць мудрасьць і навуку

Выданні Скарыны і сёння здзіўляюць і захапляюць узроўнем кнігадрукавання. Упершыню ў гісторыі ўсходнеславянскага друкавання асветнік увёў тытульны ліст, нумарацыю старонак, падзагалоўкі артыкулаў, прамежкі паміж словамі і водступы-абзацы, адмовіўся ад скарачэння слоў, надаў кнізе сучасны выгляд.
Шматлікія гравюры ў яго кнігах вылучаюцца арыгінальнасцю сюжэтаў і майстэрствам гравіравання. Па гэтай прычыне яго выданні шырока распаўсюджваліся ў Еўропе і мелі вялікі ўплыў на чытачоў.

У фондзе Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі захоўваецца толькі 10 выданняў кніг Скарыны, усяго ж у свеце іх захавалася больш за 500.

Кніжная спадчына Францыска Скарыны ўспрымаецца сёння як самая дарагая нацыянальная рэліквія, а яго імя - як сімвал ўсёй тысячагадовай беларускай культуры.

Як запавет нашчадкам даносяцца да нас з XVI ст. мудрыя словы Францыска Скарыны: «Любіце кнігу, таму што яна - крыніца мудрасці, ведаў і навукі, лекі для душы».

Паслядоўнікі Скарыны высока паднялі кніжную справу у Беларусі, падцвердзілі значнасць беларускага кнігадрукавання ў Еўропе.
Першая друкарня на тэрыторыі Беларусі была заснавана ў 1553 г. у Брэсце, дзе друкаваліся кнігі на польскай і лацінскай мовах.

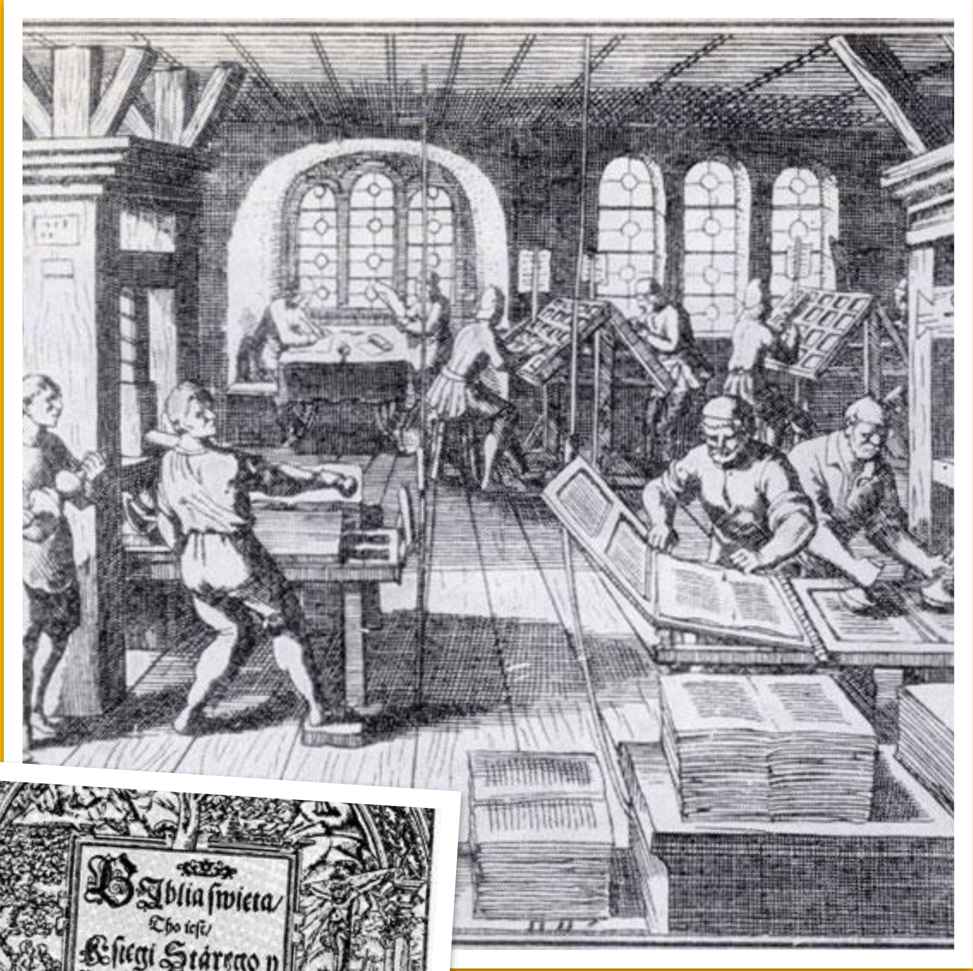

Беларускі кнігавыдавец, гуманіст і асветнік Сымон Будны заснаваў друкарню ў Нясвіжы і выдаў «Катэхізіс» (1562).

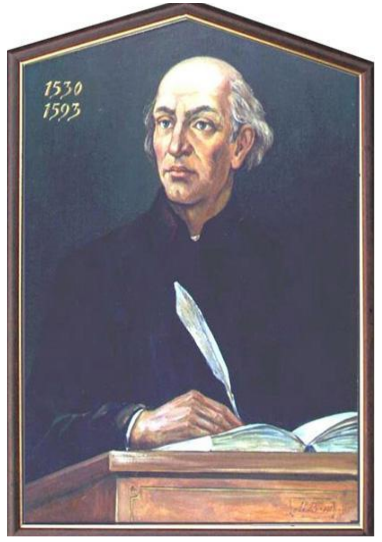

Беларускі шляхціц Васіль Цяпінскі заснаваў друкарню ў Полацку і выпусціў на царкоўнаславянскай і беларускай мовах «Евангелле» (каля 1580).

У друкарні Мамонічаў у Вільні выйшлі першыя беларускія помнікі юрыдычнай думкі і прававой культуры перыяду Адраджэння - «Трыбунал» (1586) і «Статут Вялікага княства Літоўскага» (1588).

Беларус Сімяон Полацкі разгарнуў шырокую літаратурную і выдавецкую дзейнасць у Маскве: адкрыў друкарню ў Крамлі і выдаў шэраг кніг, сярод якіх - «Буквар мовы Славенская» (1679).

У канцы XVIII ст. у Беларусі з'яўляюцца кнігі, якія сталі для нашага народа сапраўдным скарбам: «Камедыя» К. Марашэўскага; сатырычныя паэмы «Тарас на Парнасе», «Энеіда навыварат», творы заснавальнікаў новай беларускай літаратуры: Я.Чачота, Я.Баршчэўскага, В.Дуніна-Марцінкевіча; зараджаецца навуковае беларусазнаўства, друкуюцца працы Я. Карского, Е. Раманава, А. Сапунова, дзе даследуецца гісторыя Беларусі, этнаграфія, фальклор.

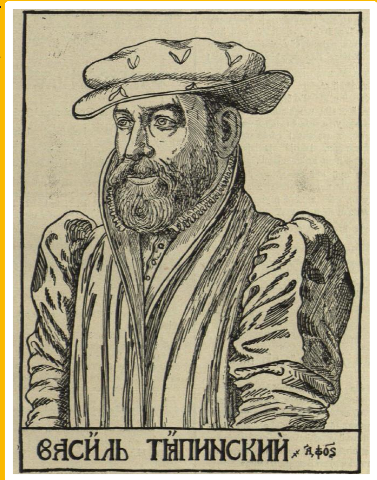

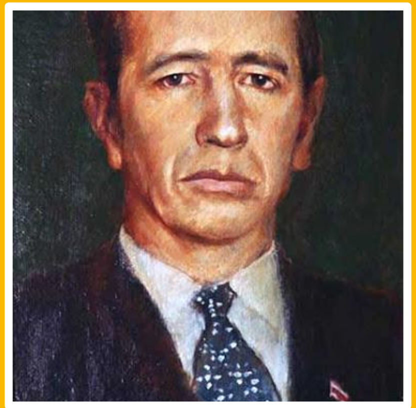

У пачатку XX ст. беларуская кніга атрымала права на легальнае існаванне. З 1900 па 1917 гг. надрукавана каля 200 найменняў кніг.

Кнігавыдавецкая справа ў Беларусі развівалася хутка. У 1918 г. выходзіць першая «Беларуская граматыка для школ». Найбольш інтэнсіўна кнігі выпускалі выдавецтва: «Зорка», Выдавецтва Ваеннай камісіі (Мінск), выдавецтва імя Ф. Скарыны (Вільня) і найбуйнейшае выдавецкая ўстанова рэспублікі - Дзяржаўнае выдавецтва БССР (цяпер «Беларусь»).

Пасля 1945 г. у БССР ствараюцца новыя выдавецтвы: «Беларускі Дом друку», «Народная асвета», «Ураджай», «Вышэйшая школа», «Полымя», «Мастацкая літаратура», «Беларуская энцыклапедыя ім.П. Броўкі ».

У цяперашні час права ажыццяўляць выдавецкую дзейнасць у сучаснай Беларусі маюць больш за 500 суб'ектаў: дзяржаўных і недзяржаўных выдавецтваў, навучальных установаў, выдавецкіх цэнтраў.

Найбуйнейшымі з іх з'яўляюцца дзяржаўныя выдавецтвы «Беларусь», «Беларуская энцыклапедыя ім. П. Броўкі "," Народная асвета "," Вышэйшая школа ", " Мастацкая літаратура ".

З 1994 г. у краіне праводзіцца Дзень беларускага пісьменства, які заклiканы павышаць прэстыж беларускага друкаванага слова як асновы шматвякавой культуры. Гэтае свята - дань глыбокай павагі вялікім беларускім асветнікам.

Традыцыйна яно праводзіцца ў першую нядзелю верасня ў гарадах, якія з'яўляюцца гістарычнымі цэнтрамі культуры, навукі, літаратуры і кнігадрукавання: Полацку, Тураве, Нясвіжы, Мсціславе, Шклове і інш.

Невыпадкова тое, што ён праводзіцца ў першыя дні новага навучальнага года. Адукацыя, інфармацыя і культура - тры галіны, якія фарміруюць інтэлектуальную эліту нацыі, яе сучаснасць і будучыню.